

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента кафедри іноземних мов Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Пришляк Оксани Юріївни на дисертаційну роботу
Скрипнікової Валерії Олегівни на тему
«Розвиток міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління у професійній підготовці» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», за спеціальністю – 011 «Освітні, педагогічні науки».

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена глобалізаційними та інтеграційними процесами, які притаманні сучасному етапу розвитку людства, зміцненням стратегічного та політичного партнерства України з НАТО, основними стратегічними та оперативними цілями і завданнями, визначеними у Стратегії розвитку вищої освіти України до 2032 року, особливо що стосується трансформації освіти у секторі безпеки та оборони відповідно до доктринальних підходів і принципів НАТО та створення умов для формування міжкультурної свідомості в сучасних умовах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану наукової і науково-технічної діяльності Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (НУОУ) у межах науково-дослідної роботи «Формування психічної стійкості військовослужбовців до бойових умов» (державний обліковий номер 0222U004184). Тему дисертації затверджено вченою радою Національного університету оборони України (протокол № 10 від 28.10.2019), узгоджено та скоординовано зі змінами бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 31.03.2020), повторно розглянуто і затверджено вченою радою Національного університету оборони України (протокол № 8 від 26.09.2022).

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків. Дисертація Скрипнікової В. О. є завершеним науковим дослідженням, яке виконано на

належному методичному рівні. Наукові положення, висновки, рекомендації, сформульовані у дисертації, зроблені на основі детального аналізу науково-педагогічної літератури та інтернет джерел (200 найменувань).

Обґрунтованість наукових положень і висновків дисертаційного дослідження забезпечена також використанням комплексу методів наукового дослідження, адекватних його меті і завданням - загальнонаукових (аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, систематизація, теоретичне моделювання для вивчення науково-методичної літератури, законодавчо-нормативних актів з проблеми дослідження, обґрунтування сутності основних понять, критеріїв та рівнів розвитку міжкультурної компетентності, розроблення моделі розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів); емпіричних (спостереження, бесіда, анкетування, опитування; діагностичних (тестування) – для визначення рівнів розвиненості міжкультурної компетентності майбутніх МВУ; педагогічний експеримент; статистичних – методи аналізу отриманих емпіричних та експериментальних даних (для теоретичного обґрунтування, узагальнення, кількісної та якісної інтерпретації отриманих результатів експериментального дослідження).

Висновки адекватно відображають основний зміст дисертації й презентують результати успішної реалізації поставлених у дослідженні завдань і досягнення мети.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи. Проведений аналіз дисертаційної роботи дозволяє засвідчити, що здобувачкою отримано вагомі наукові результати. У дисертації цілісно та системно досліджено проблему розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління у професійній підготовці, а саме:

- вперше обґрунтовано, спроектовано, експериментально перевірено результативність моделі розвитку міжкультурної компетентності майбутніх МВУ у професійній підготовці, що поєднує ідеї, підходи, принципи, зміст, методи, авторську методику, критерії, рівні розвиненості, структуровані у концептуальному, змістовому, технологічному і результативному блоках;

– введено поняття «міжкультурна компетентність майбутнього магістра військового управління», що відображає комунікативну, соціокультурну сутність міжкультурної діяльності майбутнього магістра військового управління;

– удосконалено методику професійної підготовки майбутніх магістрів військового управління, що ґрунтується на засадах компетентнісного підходу та поєднує підходи, принципи, організаційні форми і зміст (дистанційний курс, тренінг).

Подальшого розвитку набули ідеї технологічності забезпечення діалогізму, компетентнісного підходу до підготовки військових фахівців з вищою освітою; структура професійної компетентності майбутніх МВУ завдяки введенню поняття міжкультурної компетентності, що допомагає розкрити і доповнити комунікативний потенціал міжкультурного спрямування.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Структура рецензованої роботи не викликає заперечень. Вона відзначається достатньою чіткістю, логічністю, послідовністю і містить всі необхідні для дисертаційної роботи структурні елементи: вступ, три розділи, висновки до кожного з розділів, загальні висновки, список використаних джерел і додатки.

У вступі детально обґрунтовано актуальність обраної для дослідження теми, визначено об'єкт, предмет, сформульовано мету і завдання, представлено методи дослідження, а також інформацію стосовно публікацій та апробації основних результатів дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління у професійній підготовці» розкрито сутність і структуру міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління; компетентнісний підхід як методологічну основу розвитку досліджуваного процесу; зарубіжний та український досвід розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління та здійснено аналіз сучасного стану міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

У другому розділі «Обґрунтування моделі розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління у професійній підготовці» дисертанткою здійснено обґрунтування концептуальної моделі розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління у процесі професійної підготовки; розкрито критерії оцінювання та методику впровадження моделі розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління у професійній підготовці.

Третій розділ – «Експериментальне дослідження моделі розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління» – присвячено аналізу проведення та інтерпретації результатів педагогічного експерименту. У цьому ж розділі авторкою подано методичні рекомендації щодо впровадження концептуальної моделі розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління.

Результати дослідження узагальнені у висновках. Додатки органічно доповнюють текст дисертації, містять цікаву і корисну додаткову інформацію з теми дослідження.

Дисертаційне дослідження є повністю завершеним. Авторка дослідження досягла мети, успішно вирішивши поставлені завдання.

Щодо першого завдання – на основі вивчення вітчизняної і зарубіжної наукової літератури здобувачкою досліджено теоретико-методологічні засади та проаналізовано стан розробленості проблеми формування міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії і практиці.

Відповідно до другого завдання – спроектовано модель розвитку міжкультурної компетентності майбутніх МВУ у професійній підготовці.

Вирішене і третє завдання дослідження – в роботі визначено критерії, показники, рівні розвиненості міжкультурної компетентності майбутніх МВУ.

У відповідь на четверте завдання дослідницею здійснено перевірку результативності розробленої моделі розвитку міжкультурної компетентності майбутніх МВУ, сформульовано методичні рекомендації щодо впровадження розробленої моделі у практику професійної підготовки МВУ.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що виявлено стан розробленості проблеми розвитку міжкультурної компетентності майбутніх МВУ у вітчизняній та зарубіжній педагогічній теорії і практиці; спроектовано модель розвитку міжкультурної компетентності майбутніх МВУ у професійній підготовці; визначено критерії, показники, рівні розвиненості міжкультурної компетентності майбутніх МВУ.

Практичне значення дослідження полягає у вдосконаленні змісту професійної підготовки майбутніх МВУ, зокрема методичного, дидактичного, змістового компонентів, враховано особливості військової спеціальності майбутніх МВУ, удосконалено форми навчання впровадженням технологій дистанційного навчання у професійну підготовку майбутніх МВУ; розроблено та впроваджено у практику професійної підготовки дистанційний спеціальний курс «Лідерство і комунікація у сучасному міжкультурному просторі»; розроблено та апробовано тренінг «Долання культурних ліній розлому»; розроблено методичні рекомендації щодо впровадження моделі розвитку міжкультурної компетентності майбутніх МВУ.

Отримані результати дослідження можуть бути використані під час освітнього процесу (професійної підготовки, курсової підготовки, підготовки ад'юнктів і докторантів) у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України.

Основні результати впроваджено в освітній процес Національного університету оборони України (м. Київ) (акт № 182/602/1528 від 28.09.2021), Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Київ) (акт № 38 від 31.08.2022), NATO Defense Education Enhancement Program DEEP Ukraine (Brussels) (акт від 12.14.2021), Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут (м. Київ) (акт № 190/998 від 13.09.2022), Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (м. Львів) (акт № 6024 від 12.09.2022).

Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях. У результаті аналізу дисертаційного дослідження і публікацій Скрипнікової Валерії Олегівни з'ясовано, що основні результати

дослідження достатньо повно відображені в публікаціях авторки. Про це свідчить наявність 18 наукових праць, із яких 6 одноосібних публікацій у фахових виданнях України в галузі педагогіки (наукометричних виданнях), 1 стаття у співавторстві, 1 стаття у періодичному виданні держави Євросоюзу, 11 публікацій – у збірниках матеріалів конференцій.

Дані про відсутність запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації). За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикацій, фальсифікації. Представлений до захисту текст дисертації є оригінальним. Виявлені за допомогою програми Unichesk текстові співпадіння (цитування) мають відповідні посилання на джерела, які внесені до списку. Запозичення, які є в тексті роботи, не мають ознак плагіату. Робота визнається самостійною.

Дискусійні положення, недоліки та побажання.

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, вважаємо за потрібне висловити певні побажання та зауваження дискусійного характеру.

1. Вважаємо за доцільне висловити побажання щодо змістового наповнення підрозділу 1.3 дисертації «Зарубіжний та український досвід розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління». У цьому підрозділі дослідниця приділила належну увагу аналізу зарубіжного досвіду формування і розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління. Проте щодо аналізу українського досвіду розвитку міжкультурної компетентності магістрів військового управління, то вважаємо, що він носив би більш системний характер за умови розкриття змістово-технологічного забезпечення досліджуваного процесу в умовах сьогодення.

2. Наступне побажання стосується підрозділу 1.4. «Сучасний стан розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління», в якому дослідниця розкриває сучасний стан сформованості міжкультурної компетентності майбутніх МВУ на основі пілотного опитування

за авторською анкетною майбутніх МВУ (124 особи), проведеного на базі Національного університету оборони України. Вважаємо, що аналіз сучасного досвіду формування і сформованості міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління носив би більш довершений характер за умови аналізу наявних підходів і способів формування і розвитку міжкультурної компетентності в акредитованих освітньо-професійних програмах підготовки магістрів військового управління.

3. Валерією Олегівною на основі ретельного аналізу теоретичних психолого-педагогічних джерел та наукових розвідок запропоновано структуру міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління, яка, на її думку, включає в себе особистісний, афективний, когнітивний та комунікативно-діяльнісний компоненти. Вважаємо, що виявлення і обґрунтування структурних компонентів носило б більш переконливий характер за умови опори дослідниці на результати опитування експертів, які володіють наявним практичним досвідом міжкультурної взаємодії і комунікації і врахування їх думок і позицій.

4. Розділ 3 дисертації «Експериментальне дослідження моделі розвитку міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління» дещо переобтяжений значною кількістю таблиць та поясненнями до них. Вважаємо, що частину ілюстративного матеріалу можна було перемістити у додатки, звільнивши в основному тексті дисертації місце для висвітлення матеріалів, що розкривають логіку дослідження та інтерпретацію отриманих результатів.

5. Позитивно оцінюючи інформаційне і прикладне наповнення додатків до дисертації, особливо що стосується авторської програми та методичних матеріалів розробленого курсу для самостійної роботи майбутніх МВУ, вважаємо, що в додатки доцільно було включити програму тренінгу «Долання культурних ліній розлому», тим більше, що цей тренінг зазначений як компонент практичної значущості проведеного дослідження.

Висловлені зауваження і побажання не є принциповими і не впливають на загальну високу оцінку проведеного дослідження, в процесі якого дисертантка

проявила вміння аналізувати, систематизувати, узагальнювати інформацію, здатність до самостійності, критичності і гнучкості мислення.

Висновок.

Дисертаційна робота Скрипнікової Валерії Олегівни на тему «Розвиток міжкультурної компетентності майбутніх магістрів військового управління у професійній підготовці», що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке відзначається науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, повністю відповідає вимогам, що визначені наказом Міністерства науки і освіти України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44. Усе це дає підстави для присудження авторці – Скрипніковій Валерії Олегівні наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» (01 – Освіта/Педагогіка).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

Тернопільського національного

педагогічного університету

імені Володимира Гнатюка

Оксана ПРИШЛЯК

Сідпис
засвідчую
Начальник відділу кадрів